

Ўроз Ҳайдар
КУЙЛОВЧИ
ТОШЛАР

Тошкент
Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Қомитети
«Еш гвардия» нашриёти
1990

Ҳайдар У.

Ҳ 19 «Куйловчи тошлар». Шеърлар / [Кириш сўзи Й. Эшбекники].— Т.: «Ёш гвардия», 1990.—48 б.— (Ўзбекистоннинг ёш шоирлари).

Ҳайдаров У. «Поющие камни». Стихи.

Уз2

ISBN 5—633—00465—5

Ҳ $\frac{4702570200-67}{356(04)-90}$ 75—90

© Уроз Ҳайдаров «Куйловчи тошлар», 1990 (оформление, предисловие).

ОИДИН ШЕЪРЛАР

Уроз Ҳайдарнинг шеърлари ойдинга ўхшайди. Еруф тунда бепоён дашт бўйлаб кетаётган одамнинг қўшиқ айтгиси, ҳеч қурса хиргойи қилгиси келади. Қўшиқ хоҳ дардли, хоҳ шодон бўлсин одамни кўтаради, ёритиб, ёриштириб юборади. Ҳар гал Урознинг шеърларини ўқиганимда кайфиятим нурланади — димоғим чоғ бўлади.

Нур ёмғири аро бетиним
Қучоғига чорлайди овул,
Соғинганми, онамдай беун
Кўзёш билан қаршлар ҳар гул...

Бу ҳаётми, хаёлми — ҳар қалай барҳаёт — муҳими шу. Балки сал ошириб юборгандирман, балки бу тўлалигича бошқа, янги, даҳо шоирда намоён бўлар, балки уни шундай кўриш истагининг мендаги кучидадир, гапларим муболаға бўлган тақдирда ҳам, уларни ростга, ҳақиқатга айлантириш менинг қўлимда эмас, Уроз Ҳайдарнинг имконидадир.

Иўлдош ЭШБЕК.

ЮРАК ДАЪВАТИ

Қилич тутмаган қўлим,
Тутмаган ёйу камон,
Бошимда дубулға йўқ,
Қўлда совуту қалқон.
Жанг аро кечмас куним
Душман бўлмагач тайин,
Иттифоқлик қонунин
Ўргатишар кун сайин.

Тарихнинг белбоғидан
Тортсанг агар ютоқиб,
Қўнжида не ботирлар
Ётур шамдай тутақиб.
Улар ёв-ла юзлашган,
Жанг қилишган басма-бас.
(Билдим-ки, ожизларнинг
Бошини қилич кесмас).

Улар ёвнинг юзини
Илғашган-ку ҳар қалай,
Дилда қасос туйишган,

Жанг қилишган жаладай.
Бугун-чи, ғаним ким у,
Лолсан кўрмай сувратин.
Найрангларин сир тутмиш
Мунофиқлик чиммати.

Ошингни оғулайди
Шамғалат этиб кўзинг,
Роботсан ёҳуд одам
Англаб етмайсан ўзинг.
Мунофиқлик чимматин
Ўтда куйдир, ғурурим,
Дарё бўлиб тўйинтир
Бўз кўнгилни сурурим.

Ким мард эрур, ким нокас,
Ошкор кўрсат чеҳрасин.
Бўрон нафасида ёқ
Адоватнинг кўлкасин.
Ҳеч бўлмаса бировнинг
Ёритмоқ учун дилин,
Қалам тутишни ўрган
Қилди тутмаган қўлим!

НАВРЎЗ КЕЧАСИ

Атир сепган келиндай хушбўй кўклам этаги
Сархуш майсалар куйлар сарин ел этагида.
Уйинқароқ боладай кўкдан сочур ой ҳокин,
Самовий жаранг келур қаҳқашон этагидан.

Қирда ўчоқ бошида куймаланар кекса-ёш,
Бугун Наврўз кечаси, ҳа, Наврўз кечаси-да.
Дошқозонда сумалак қайнайди мисли қуёш,
Илк бўса мазаси бор сумалак мазасида.

Боболар қийиқ кўзин момоларга тикканда,
Уйғонган шуурига ойдинликнинг тафти ёр.
Ой қизлар нафаси бор ёнаётган гулханда,
Сумалак ҳовуридай етук қизнинг бахти бор.

Бозори доим чаққон йигитлар нечун ўйчан,
Тигдек тилгувчи нигоҳ маъюс тортган беомон.
Табассумида ошкор изҳори ишқ шуъласи,
Ҳа, муҳаббат шундай-да, тизгинлайди бегумон.

«Оқ суяк»ми ё «чиллак» ўйнар ой супрасида,
Югурик бахти билан ҳамроҳ шоддод болалар.
Қизчалар куйин англар тошқин сой шоввасида,
Илк исмсиз сурурдан қалба ёниқ лолалар.

Одам ато қайтадан шу кун келмиш жаҳонга,
Кўклам ҳиди анқимиш япроқлар нафасида.
Иқболидай нур сочиб, ҳарорат иниб жонга
Ўчоқ қўри ловулар ўзбекнинг ўлкасида.
Бугун Наврўз кечаси, ҳа, Наврўз кечаси-да...

* * *

Хўрсилади кўзларимда ел,
Хўрсиниқдан инграйди оқшом.
Ёмғир эса йиғлаётган шеър,
Чақин сочиб чинқирар осмон.

Деразадан отилган ёғду
Оқа бошлар қўшилиб сойга.
Жаранглайди қизнинг кулгуси,
Паноҳ истаб қочаман қайга!

Йўлим ойдин этгали ҳатто,
Ниҳондир ой, ниҳондир юлдуз.
Ҳаяжонин бағишлаб адо
Ўзга билан сирлашур ул қиз.

Мен танҳоман, улар кулгуси
Ўт-оловга ташлар беомон...:
Ёмғир йиғлаб шеър ўқир менга,
Чақин сочиб чинқирар Осмон.

Бўрсилдоқ бугдойлар етилган олтин,
Сариқ шамолларда тебраниб ўйнар.
Қизарган олмалар шохларда заррин,
Қуёш дастуридан бегараз куйлар.

Нигоҳда чақнайди ўтли сония,
Сокин туйғуларни ранглар уйғотар.
Ёгдудан тешилган ярадор соя
Дарахтлар пинжида чалажон ётар.

Саратон чўғида ловуллаб ёнган
Тупроқнинг нафаси юзга ўлтирар.
Чўнг тарвуз — ер шарин опичлаб олган
Деҳқон манглайида жавзо йилтирар.

* * *

Лаҳзалар фарёд чекур ой нури — арқоғинда,
Жунжикмиш сайёралар юлдузлар титроғинда.

Кўзимдин ситилиб тун ёнмиш нафасимдин жим,
Ёқам чок, қолдим вайрон ёлғизлик сўқмоғинда.

Дўст қўлимга тутма най, ўз созим тушди қўлдан,
Қаҳ-қаҳ ургай осмон хўп изтироб чақмоғинда.

Атрида фиғон дуди сочмиш етти маҳшарга
Ва қотмиш ашк эмас хун гулларнинг қабоғинда.

Кўп кўрди шодлигимни беафо дунё чархи,
Қуёш мўлтираб боқмиш кўзимнинг қароғинда.

Кел, Уроз, борингни тўқ, топмайин зарра кўним,
Қайта юз кўрсатгайсен елларинг сўроғинда.

ҚУЧҚОР АҚАНИНГ ҰҒЛИГА ДЕГАНИ

Субҳидам чашмасин кўзин беркитди
Ногоҳон қутурган уруш қуюни.
Онам этагини шу кун тарк этдим,
Изладим бахтимни елдай куюниб.

Подани ортидан пилдираб чопдим,
Елвизакка эрмак хазондай беэрк.
Эрким — Ватанимнинг сурури,
Топдим
Узимни не ўра, жарликда тирик.

Дунёнинг ҳар чўпи ҳисоб-китобли
Армоннинг ҳисоби бўлмаскан бироқ.
Жўра буғолтирнинг чўтидаги тош
Ҳисобламоқ учун етмаскан мутлоқ.

Кўп нарса йўқотдим — болалигимни,
Уруш азобидан умримнинг кўркин.
Фақат суянч бўлди битта сўз қалбга —
Ватан!
Йўқотмадим ушбу сўзни мен.

Энг оғир кунларда дастёр бўлдим,
Ватан ярасига бўлай деб малҳам.
Келажакка бердим болалигимни,
Менинг болалигим бўлмаган, болам.

КУЗАТИШ

Гуллар қаҳ-қаҳ уриб гултувакларда
Раққосдай силкинар субҳи сабодан.
Утда куйган қушдек ўзини қуёш
Деразамга уриб парчинлар шу дам.

Омон бўл, севгилим, яхши қол, Севги,
Мулкин қиморга бой берган кимсадек
Бой бердим Севгимни бир карра, менга
Садоқатнинг бу кун кўчалари берк.

Гуллар, кулаверманг, жўнайман ҳозир,
Файз кетган бу уйда қадрим йўқ қитдай.
Оёғимни ўпиб Остона қурғур
Қўйворгиси келмас вафодор итдай...

ҚАЙТИШ

(Учоқда ёзилган шеър)

Оғирлашиб бормоқда осмон,
Ҳаво тошдек, бўлмайди ютиб.
Ўз қалбимга чўкяпман ўзим
Таиланд¹дек, кўкни унутиб.

Тайёранинг қанотларига
Булутлар ҳам осилиб йиғлар.
Фалак тутар фарёдларига,
Фарёдлари осмонни тиглар.

Елпир осмон этагини жим
Бўронларнинг ўтли нафаси.
Нигоҳини тикмоқда очун,
Гўё чорлар она-ер саси.

Юрак — оғир,
Заминдан оғир,
Ботиб борар.. ёнар кўкрагим.
Тайёрани қанотларимас,
Ерга олиб қайтар юрагим!

¹ Таиланд — Осиё қитъасидаги мамлакат. Ҳар йили бир сантиметр чўкмоқда. (газетадан).

СУБҲИДАМ

Сочилган инжудай чақнар юлдузлар,
Сирли шукуҳида ошкорсиз калом.
Қай бир қиз кўк шоҳи рўмолин бехос
Унут қолдиргандай унутдир само.

Адо бўлган шамдай уфқда ҳилол
Сўнгги шуъласини сочгай музаффар.
Кенгликларнинг муздек ҳовури зилол,
Олис сукут ичра чайқалиб ёнар.

Туннинг залвор руҳи кўз очур тетик
Сабо оҳанг битган киприklarимда.
Янграр озод созим, қалбимда тирик
Урхун ва Энасой битикларида.

Ҳар тола сочимга айланган Лаҳза
Тириклик оятин ўқир елларга.
Сурур вужудимни чўктирмиш аста
Кўзларим қаъридан оққан селларга.

Асал ҳиди анқир боғ-гулзор оша
Эсган сарин сабо лабидан бу пайт.
Ёруғликни масрур қучар Тонг, она
Аскарликдан қайтган ўғлин қучгандай.

АЛАНГА

(Муқанна)

Гулхан гурлар ямлаб ҳавони,
Юрагимда қўзғолур тоғ-тош.
Гўё ёнур ўтда Ватаним,
Қароғимни куйдирар қуёш.

Чирмашавер, аланга, сармаст,
Тақдир ҳукми шул бўлгач, ёндир.
Ўз юртимда қул бўлгунча, бас,
Ўтда ёнмоқ шараф-ку, ахир.

Эркинликдир туғим, аъмолим,
Ожизликка тобим йўқ азал.
Эркинликда эркисиз юргандан,
Эркисизликда ҳур юрмоқ афзал.

Собитсизлик тандан бегона,
Олов бўлиб учадур сўзим.
Ёр-дўстларсиз ўзим ягона
Дафн этгум қуёшга ўзим.

Офтобнинг олов жоласи —
Руҳим эрур, армоним эрур.
Юртим манглайдан ўпарман
Ўпган сайин дармоним қурур.

Ташнаҳол жим қучгум дунёни,
Бўлмагайман ўзимга тутқун.
Ёндирурман разолат тожин
Алангага айланиб бутун.

МАВЛОН ПОЛВОННИНГ АЙТГАНЛАРИ

Тўй бошланса овулда агар,
Ўтмас эди курашсиз ҳеч вақт.
Рақибдан-чи ғолиб келсак гар
Шу кун бизни чулғар эди Бахт.

Ҳаволаниб кетмасдик бироқ,
Унутмасдик рақиб кўзёшини.
Ҳам қасосу аламин мутлоқ,
Ор-номусдан эгилган бёшини.

Биласиз-ку, Мавлон полвонман,
Сўнгакларим тобланган ўтда.
Қутқазарди мағлубиятдан
Кураш тушсам эл ори шунда.

Сиз курашга тушасиз, эвоҳ,
Рақиб ила тил топиб кушод.
Қоним ёқур ғазаб баногоҳ,
Наҳот ордан кучли бўлса зот¹.

Боболарнинг ёдида, балким,
Йиқитганман шимол айиғин.
Шўрлик ҳайвон гурзидай бошин
Ерга уриб ўкирди сўғин.

Кўзларида ёш кўрдим унинг,
Йиғлар эди номус зўридан.
Тавба дейман, Сизда номус-ор,
Устунмас шу айиқ ордан.

Сиз курашга тушганда лоқайд
Уятдан ер чизса халойиқ,
Панжа уриб кўксимга бехос,
Ўкиради қасосдан айиқ!

¹ Зот — Мукофот (шева).

ОРОЛ ҲАҚИДА СЎНГГИ ШЕЪР

Орол — маммалари кесилган Она.
Фарёди қум бўлиб тўзғийди ҳар ён.
Бу кун ўзлигидан айри, бегона,
Бу кун тирикликка келтирмас имон.

Орол қайғусини ўлчолмас ҳатто
Дунё тарозисин посонгиси ҳам.
Бу — оғир жудолик, буни ёзмоққа
Шекспир қўлидан учарди қалам.

Очиқ ярадайин ловулар, ана,
Қуёшнинг қонига ботган соҳиллар.
Нортуядек чўккан кемалар эса
Мовий тўлқинларни қўмсаб оҳ урар.

Ҳалокат чекига тушдингми, Орол,
Йўқлик гирдобига ботяпсан роса.
Биз-чи, нега жиммиз? Турибмиз беҳол
Бемор онамизга очгандек аза...

УЙҒОНИШ

Ҳаммадан бекиниб яшадим узоқ,
Қандай соз: мум янглиғ тўниб жим яшаш.
Буюк кашфиётлар самарасини
Кераксиз қоғоздек гижимлаб ташлаш.

Лоқайдлик эҳроми шундай зил-замбил,
Забгидан сўнажак ҳаёт гуллари.
Дарахтнинг қирқилган илдизларидек
Гоҳ ҳаётдан айри тушди йўлларим.

Гўё аробаман судрайди ҳар кас,
Манглайга ёпишган хизмат ёрлиғи.
Нима қилаяпман билмайман, тўнгман,
Сезмайман ўзимнинг йўғу борлигим.

Сувга чўкаётган одамдек бежо
Қоқсуяк қўлларим чўзиб дод солгум,
Одамлар, сизлар-чун бўларман дастёр,
Харсангдек улканман, қумдек йўқолгум.

Бадга урди, ахир, бекиниб яшаш,
Йўқдан бино бўлдим, мен борман алҳол.
Тизгинсиз ва совуқ аланганг билан
Кўзимдаги шамни ёқиб қўй, Шамол!

* * *

Осмон чуйкаб кетган қуёш ўтидан,
Уфқ узра анқир куйинди ҳиди.
Олис жимлик ичра безабон Денгиз,
Ожизҳол бемордай ингранар эди.

Мудроқ тўлқинларга лаб босиб қуёш
Ташнаҳол шивирлар: «Уйғон, ўғлоним,
Навқирон умрингни жувонмарг этмиш
Ул ваҳший қоялар — тундлик султони».

— Кексардим, шаҳд сўнди, наки нарса бор,
Навқирон эдики, кексаяр сўзсиз...
Орзуси чилпарчин отадай бесас
Қуёшга бош уриб, қон қусар Денгиз.

**ЕЛҒИЗ ФАРЗАНДИДАН АЖРАЛГАН
ОНА ФАРЕДИ**

**Кўзимдан учган у фарёдми ўқлар,
Руҳимни чулғаган сўзларми чўғлар,
Соғинчдан ичкиб юрагим йўқлар,
Ўғлим қолди маним Афғонистонда.**

**Ҳиндикушдан учган қуш — ноламмикан,
Жайҳунни йиғлатган сел — жоламмикан,
Эшигимни чертган ел — боламмикан,
Руҳим қолди маним Афғонистонда.**

**Осмон жим, замин жим, забоним йўқдир,
Замонга боққудай замоним йўқдир,
Қуёш, гувоҳ бўлсанг, ўғлоним йўқдир,
Орзум қолди маним Афғонистонда.**

**Биров юртин тинчин буз, деб ким айтди,
Болам, сен эдинг-ку умримнинг байти,
Тўй эмас, азангни тутдим бу пайти,
Оҳим қолди маним Афғонистонда.**

**Истиқболим, юртим — сен ўзинг эдинг,
Чирогим ёққувчи ёлғиз дилбандим..
Қасос туғин дилга қадладинг, кетдинг,
Юртим қолди маним Афғонистонда.**

ДУНЕ

Қиморга тикилган гаровмас Ҳаёт,
Бахт-қайғу улашган ҳар касга, тўғри.
Қотил санамаган ўзини жаллод,
Ўғри ҳам ўзини демайди ўғри.

Қулбачча Эзондек гувраниб турсам,
Бу ожиз ҳолимдан кулмагил асло.
Ҳеч қачон тугалмас инсон қисмати,
Тугал яратмаган сени ҳам Дунё.

ЛЕРМОНТОВ

Кўзинг теграсида оташ кўланка —
Эсажак изғирин қаҳри намоён.
Нурли чеҳрасига совуқ аланга
Урларкан, дардидан қораяр осмон.

Саргашта Россия тентиб оч, юпун
Ўзидан ажралган қувғинди, гумроҳ.
Шоҳлик либосидан безиб вужуди
Шоир юрагидан тополган паноҳ!

Россия пойтахти — Лермонтов қалби
Чексиз ўрмонларнинг нағмасига ёр.
Қайин каби мағрур ҳамда соф назми,
Севгиси ва қаҳри тигдек жарангдор.

Мен ҳам оташ назми қалдироғида
Елқинли садолар мунгин туяман.
Таҳқирланган умри кўз қароғимда,
Умрим сўроғинда бахтин кўраман.

НАЖОТ НИДОСИ

Лоқайдлик тумани босди қалбимиз,
Идрок кўзгусига чанг солди Гафлат.
Худбинлик майидан хира таъбимиз,
Угайми, тунд боқур гўё Табиат.

Нима бўлди бизга?!
Бунча қадам сушт.
Ҳеч нени кўрмаймиз, сўқирдан баттар,
Йиқилган кимсага айтмаймиз бир сўз,
Наҳот ўзимиздан ўзимиз бадар.

Гиёҳванд наъшадан ўқчиган каби,
Худбинлик елидан айланар бошим.
Қаерга кетяпмиз, одамлар, тўхтанг,
Тўхтанг!

Тўхтанг!!

Тўхтанг!!!

Тугар бардошим.

Алдов оғусидан соф бўлди Виждон,
Инсоний лафз ёниб битадигандай.
Ўёғим остида гўё шу замон
Ер ўқ мисол учиб кетадигандай.

Ватан ўлаётир, диёнат увол,
Дунё жон асрайди токай қафасда.
Меҳрсизлик қурбони — Балхаш ва Орол
Нажот тилаётир мажруҳ нафасда.

Қутқаринг! Қутқаринг, адам баҳрига
Диёнат кемаси чўкмасин — таҳқир.
Ўзни қутқазайлик Гафлат наҳридан,
Ватан ижарага берилмас, ахир.

ИУҚОЛГАГ ШАҲАР

Қишлоғимизнинг юқори қисмида паст-баланд тепаликлар бор. Энг баланд тепани Тўрткўлтөпа дейишади. Бола эдим, шу тепалик ёнбағрида қўй боқиб юрардим. Шу пайт уч-тўрт киши очиқ кузовли машинада келишди. Улар археологлар экан, сопол қолдиқларини йиғишга киришди. Мен: «Бу сополлар нега керак?»— деб сўраганимда, улар шундай жавоб қилишди: «Бу тепалик ўрнида IX-X асрларда улкан шаҳар бўлган. Сополлар ана шу асрдан гувоҳлик беради».

Сополлар жарангида
Маҳв бўлган кент нидоси!—
Ёнғин чиққан мазордек
Мудроқ идроким уйғот.
Ҳей, қуёш, ровийдирсан —
Тирикликнинг гувоси.
Уша маъшум тун лавҳин
Муҳрагин қалбга бот!

Хунхор султон бу юртда
Бўлган экан ҳукмдор,
Қўланка солар деркан
Исёнкорлар тахт-тожга.
Баҳодир ўғлон боши
Жаллод кундасида хор,
Доноларни осаркан
Ул дуч келган оғочга.

Қўрқоқлар тахту тожга
Солмас таҳдид ва ғулу,
Шу ўйда, фароғатда
Яшар экан ул шоввоз.

Ботири йўқ бул маъво
Йўқотган экан кўркин.
...Ғофил тунда ёғийлар
Босмиш бу юртни нохос.

Ясовуллар найзасин
Ташлаб қочмиш чор-тараф,
Қўлдан учмиш совуту
Дубулғалар даранглаб.
Аёл-гўдак ёғийга
Қарши отланмиш, ё раб!
Юрагида интиқом,
Нафрат тиғи жаранглаб.

Ейлардан учган ўқлар
Мардларга ажал бўлмиш.
Қон дарёсида оқмиш
Шаҳидларнинг жасади.
Бу юртнинг аёллари,
Гўдаклари жон бермиш,
Қўрқоқлар салтанатин
Касри сабаб беқадр.

Султон эса аркида
Шинакдан боқар нигун,
Ҳарам эшиги бекик,
Ярим яланғоч бу дам.
Кўзида учқун сочур
Тиғлардан чақнаган тун.
Унутган ўзлигини,
Унутган улусни ҳам.

Ярим яланғоч султон
Тахт учун тортмиш уввос,
Дирҳамдан арзон қадри,
Шон-шуҳрати бўлиб хас.

Кўтоҳлик туманида
Юрт ғамимас, ул шоввоз
Салтанат фурқатидан
Ўз жонига қилмиш қасд.

Бул қалъа — ёнғин ичра
Ёнаётган будундир¹.
Ғиштлар эрир симобдай,
Интиқом, фарёд — эҳром,
Юксалур минор янглиғ...
Ой нури ҳам кукундир,
Култепага айланмиш
Улкан қалъа шул оқшом.

САҲРО

Қум ёнмоқда, қирлар тўлғонар,
Чинқиради сариқ саратон.
Қун тафтида шамол чўғланар,
Ҳароратдан эрийди дармон.

Қавжирайди ҳар қандай гиёҳ,
Ороми йўқ қумдай соврилиб;
Бўм-бўшлиқнинг доғида саҳро
Ўз дардига ётар қоврилиб.

¹. Дунё.

ЧАВАНДОЗ УЛИМИ ҲАҚИДА РИВОЯТ

Тун кўлкасин ёйиб дашт узра
Учирганда ранглар бўёгин.
Муздек елдан қизариб ҳилол
Хира нурин сочганда сокин.

Икки отлиқ — икки чавандоз,
Икки оға қайтарди тўйдан...
Кўк ёпинган қора поёндоз,
Қуроқ тикиб юлдузлардан шаън.

Кичик оға недандир маъсуд,
Кўзларида чақмоқ чақарди.
Довруғининг шон-тантанаси
Ой селидек тошқин оқарди.

Қатта оға манглайдан тер
Ялтирарди ойнинг селида.
Эговларди жонин нимадир,
Қамчи титрар совуқ қўлида.

Не қилсин у, кичик оғаси
Донг таратиб қайтар улоқда.
Тарқалди-ку зўр овозаси,
Донғи кетди унинг ҳар ёққа.

Чоллар кулиб қилишди дуо,
Сулув қизлар тутди унга нон.
Отин ёлин силаб баковул
Мағрур кулди, тилаб шуҳрат-шон.

Елкасига ёпди зарбоф тўн
Таъзим қилиб эл оқсоқоли.
Маъраканинг тўридан ўрин
Берди чоллар пойгакда қолиб.

Тутди бир-бир унинг қўлига
Гўдакларин ойжувонлар шод.
Сочиқ сочди қизлар йўлига
Куй-ўланлар тўқишиб беҳад.

Кулиб унга дастрўмол тутди
Ҳайҳот, катта оға суйган қиз.
У дунёни шунда унутди,
Кўзларидан тўкилди юлдуз.

Катта оға ич-этини ер,
Юрагида қайнарди зардоб.
Бу хўрликми? Улим-ку, ахир!
Уз оғаси қилса-ю хароб.

Унинг қаттол хаёлида-чи
Бадбин ўйлар гужғон ўйнарди
Тишин-тишга босганича жим,
Уч олмакни зимдан ўйларди.

«Кўпкарида икков басма-бас
Тортишгандик улоқни рости.
Иззатимни келтирмай бажо,
Довруғимни тупроққа қорди.

Ҳа, жунбушга келди оломон,
Мажруҳ этди таъналар тоши.
Чақмоқ чақди гўё гунг осмон,
Ейдек хазин эгилди бошим».

Алам ўртар уни бегумон
Меҳрдан ҳам қаҳри устивор.
Уз қалбини эзар беомон,
Енган ўтга сув сепиб такрор.

Хуржун тўла ўлжа-ла хушнуд
Қайтар куйлаб шунқор оғаси.
Ҳали тонгда эл пешвоз кутиб
Юртга ёяр зўр овозасин.

Қандай хўрлик! Ер ёрилсаю
Ерга кирса, эл бетин кўрмай.
Ўз томирин шарт тишласаю
Оғзида қон, жон берса шердай.

Қасосми ё унинг юрагин
Қиймаларди қайғу ханжари.
Ўзи билмай қотилга секин
Айланарди вақт ўтган сари.

Қишлоқ йироқ, отлар ҳориган
Қўниш керак бундай дўнгликка.
От дегани сангмас ҳарқалай...
Қил ҳам сиғмас унинг кўнглига.

— Ука, ором берайлик пича,
Ҳориди-ку от жониворлар.
Бўлмас кеча, ахир, минг кеча,
Ки қўналға этайлик, бир бор.

Отдан тушиб, жой солди шундоқ,
Гап қўшмасдан бири-бирига,
Кичик оға куйларди, бироқ,
Не борини билмай тақдирда.

Қўшиқ куйлар гамгин ва дилкаш
Ўз ўлимин кутган асирдай.
Гўё осмон заминга уйқаш
Қўринар тун-қора қасрдай.

Хотирада кечмиш лавҳаси,
Нур ёғарди зиндон дилига.

Даштнинг муздек ҳур шабадаси
Мусаффолик ёғар кўнглига.

Аммо уйқу, сеҳрли хаёл
Оғушига олди алп инин.
Қатта оға бедор, бемажол
Тўлғонарди жойида секин.

Ярим тун. Ой фонуси ўчган,
Осмон кийган қуроқ куйлагин.
Зулумотнинг шарпаси тинган,
Девдай қўрқинч туюларди тун.

Жим суғуриб, (атрофга қараб)
Этигининг қўнжидан пичоқ.
Сурилди у оғаси тараф,
Ҳурккан каби атрофдан шу чоқ.

Пичоқ тутган қотил қўллари
Қалтирарди илон пўстидай.
Кўзин юмди, аммо мўлжаллаб
Пичоқ урди оға кўксига.

Қалқиб тушди еру кўк шу пайт,
Бир зум учди фарёд ва видо.
Юлдузлардан тўкилди ҳатто
Олисларга қўнғироқ садо.

Пичоқ учди қотил қўлидан
Ва кўксини эзди оғир тош.
(Оғасининг учқур дулдули
Туёғи-ла жисмин қилди лош).

Тонг ҳам отди, алвон нури-ла
Ювди қуёш улар жасадин.
Маъсуд кулиб турган оғаю
Ҳам қаҳрли ака гавдасин.

САРАТОН

Товонни куйдиради майсаларнинг олов сочи,
Ўзбекнинг тупроғида нон пишади,
Сув қайнайди офтобида.

Бўзтўрғайлар созин ташлаб
кириб кетар қўноғига
боғларнинг гўзаллигидан
бўғилиб куйи.

Бинафша кўзли осмон
тилла ёғдуга тўлиб
олов сапқонида товланади.

Ер сарҳуш — нурлар жомидан,
Гўё бир чимдим носни тил остига ташлаб
Ҳузурдан мудраётган чол каби.
Ёпишқоқ ҳаво эса куйдиради баданни,
Шамол тўхтаб қолган соатдай муаллақ,
қанотсиз полапонга ўхшайди.

Кенг пахтазор гўдак каби тамшаниб
яшил нур қучоғида
гуллаган орзуси,

қуёшга йиқилган лочиндек
маст уйқуда.

Ғунчалар дудоғида қиз кулгуси яширин,
дилни қитиқлар бетин.

Бедазорда чолғи тортиб,
билаги пўлатдай ялтираб

«Тановор»ни куйлайди
замона файзидан мамнун Боболехқон

Шиғир — ши-ғ-ғир-р..

Олтин доналаридай жангдор,
узала тушар ўт — гиёҳ.

Жони тошдан қаттиқ, ҳой,
Қоши-чи бир тилим ой,

Юраги қирчанғи сой,
Омон бўлгур келинларини.

Келбатидан уятда тоғ,
Қудратидан чўллар боғ,
Умри ойдай ярқироқ
Омон бўлгур йигитларини.

Ғанимнинг юзи қурсин,
Миннатли тузи қурсин,
Туғилган қизи қурсин,
Ҳасрати узун кампирларини.
Қуёшнинг супрасида,
Йигитлик ҳавасида,
Чой ичишиб, осуда
«Ёр-ёр»ни куйлайди
Мингга киргур чоллари.

Ҳали мадҳ этилмаган,
мадҳ этилиши мумкин бўлган
тўкинчилик эҳсонидан шавқи маст
ширин ўйларга толар
пишиқчилик остонасида турган
бободехқон

САРАТОН.

АҚАМНИ ЙУҚЛАБ

Мени улғайтирди сенинг йўқлигинг,
Ў, олам қайғусин қайдин билибман.
Қайга бош урайин, кимни чорлайин,
Руҳсиз йўловчидек ҳайрон турибман.

Жилга-ку ўзанин топгай эрта-кеч,
Баҳорий инқилоб қилгай тантана.
Ҳаёт чимдим бахтин қилганида пеш,
Кўзларим тупроққа тўлмасми яна?!

Енаётган қалбим совутмоқ учун
Сен кезган қирларда сайр этаман.
Қўнғироқ қиламан Тошкентга тағин,
Жавоб йўқ, куйиниб хатлар битаман.

Бахт учун яралган эмас одамзод...
Ҳар ким ҳам ғамгусор бошни силолмас.
Рақиб бўлса, ҳайҳот, устоз деган зот,
Нечун осмон ёнмас, офтоб қуламас.

Умрингни ўтказдинг ижараларда
Ва лекин бахт ҳақда куйлади созинг.
Гуллар ибосида, найкамалакда
Ҳали мағрур янграр эди овозинг.

Чил-чил синди кўзгу тоб беролмай ул
Қасосли қўллардан отилган тошга.
Поклик рамзи эдинг, ишонгум ҳар вақт,
Тошни отган билан етмас қуёшга.

Сенинг поклигингдан гуллар йиғлади,
Мурувват бахш этмай лол қотди толлар.

«Беллари букилиб йўллар йиғлади»,¹
Ҳатто кўзёш тўқди юз ёшли чоллар.

Сендан не меросдир: шеър ва табассум.
Кулгундай пеклигу муқаддас алам.
Мажруҳ юрагимга қасос бахш этур
Табассуминг бўлиб яралган олам.

МУНОЖАТ ЙУЛЧИЕВА

Кўзингда бўзлайди шу зум қадим Шарқ,
Қасрлар бўлади куйинга таслим.
Овозинг қаърига бўлаётир фарқ
Менинг учқур асрим, суворий асрим.

Қалбим ушоқ-ушоқ, жоним минг қуроқ,
Вужудим заминга бормоқда ботиб.
Кўксим мақбарасин даҳмасида, оҳ,
Муסיқий арвоҳлар ухлар тош қотиб.

Мени чорлаётир ҳур қизлар мисол
Ўтмиш елларидан тўзғиган наво.
Оқибат, ўша чоғ бош тебратар дол
Асога суянган бу кўҳна дунё.

Қадим тирикликни сездим ҳар байтда,
Ҳар байт уммонига бўлдим буткул фарқ.
Сенинг овозингдан уйғондим қайта,
Овозингдан қайта қад ростлагай Шарқ.

¹. Қодир бахши Раҳим ўғлидан.

* * *

Тонг елидан чайқалур осмон,
Жимирлайди мисранг равоғи.
Мовийликни пардай титур шаън
Юлдузларнинг ёғду — савоғи.

О, ёғдулар само элчиси
Жунжиккан ер бағрин илитар.
Пок хаёлдек толе йўлчиси,
Атлас мавжи жонни элитар.

Кўк қатидан гулдай сочилар
Кенгликларга самовий садо.
Гиёҳлардан суюнчи сўрар
Қирлар оша югуриб сабо.

Замин гўзал, коинот гўзал,
Ҳур яшашга чорлайди Ҳаёт.
Куйлар осмон, куйлар ҳар майса,
Бунда барча куйлайди озод.

ДАШТ СОҒИНЧИ

Чавандоз отининг ёллари мисол
Гиёҳлар елпиниб куйлаганда жим,
Тонгги сабо янглиғ енгил ва хушҳол
Тўкиб солсам дейман ерга соғинчим.

Пойчамни шимариб ва ялангоёқ
Тунда шудринг кечиб юрсам саргашта.
Юлдузлар шивирин уққан ҳар гиёҳ
Қалбга оҳанг тутса япроқ — баркашда.

Эласдан чалғининг бедор товуши
Чорласа истиқбол садоларидек.
Бу ғофил юрагим уйғонса чўчиб,
Куйласа шабнамли майсадек тетик.

Чарчаган чўпондай ёнбошлаб қирда
Кўзадан сув қуйиб, нонни ивитиб
Есам, бу лаззатни топмам ҳеч ерда,
Куйласам осмону ерни унутиб.

Куйласам улуғвор қирлар тўшини,
Қувончдан юрагим қийқирса, кулса.
Оёғим толгунча чопсам, соғинчим
Мушаклардек ёниб ҳар ён сочилса.

БУРГУТ

Бургут учар чўққига томон,
Озод кўкда у озод сузиб.
Ёт тўфонга дуч келиб шу он
Қолур пардай шиддати тўзиб.
Таҳдид ичра ёнаркан токи
Фарёдига қай қудрат етар?!
Ер-кўк йироқ... қисмати хокин
Бўронларда қолдириб кетар.

ДЕКАБРЬ

Оёқ чигилини ёзар пахтакор,
Хирмонга боқ — оқ тоғ — дўппинг тушади
Мусича кўзида интизорлик бор,
Илк қор шарпасидан кўнгли бўшади.

Уфқ этагида жимирлар туман,
Замин оқ каптардек учишга шайдир.
Совуқдан жунжикиб қорайган эман,
Ҳов унут меҳрга жуда ўхшайдир.

Кўнгилга хуш ёқар эзгу бир тушдек
Юлдузлар куйига тўлган чорбоғлар.
Оқликдан ҳайиқиб қайгадир қушдек
Учиб кетган янглиғ кўринмас тоғлар.

ЖАНГЧИ ХОЛТУРА АҚАНИНГ ТИЛАГИ

Жангчи Холтўра икки қўли ва икки
оёғидан ажралди...

«Шарқ юлдузи» журналида
босилган очеркдан.

Мухбир укажонлар, шоир оғалар,
Фарзандим онаси ҳақда ёзинглар.
Мени эсга олиб йўқлабсиз, раҳмат,
Бахтимнинг дояси ҳақда ёзинглар.

Гул тутмадим унга ёр бўлиб ҳали,
Юрагимда унган гулларим гувоҳ.
Қучиб улгурмадим бор бўлиб ҳали,
Урушдан қайтмаган қўлларим гувоҳ.

Меҳрим билан қучиб улгайдим тўқис,
Менга очди у даҳр эшигини-да.
Кераксиз буюмдек ардоқсиз умрим
Юпатди йўргаклаб ишқ бешигида.

Сўлим чойхонаю қувноқ даврада
Бахтим қаҳ-қаҳаси янграркан озод.
Улимни ўлдирган севгиси билан
Аёллар ватаним шонига номзод.

Даввори очунда парвозим шитоб,
Юлдузлар куйидан ўйлардим гирён.
Поезд гудогининг чинқиригида
Бахтимдан жар солиб ўтмоқда Замон.

Ҳов, булут — қайтмаган жангчи арвоҳи,
Емгир — оналарнинг аччиқ кўзёши.

Кўз ёшлар ёлворар Ердан ўтиниб,
Сиздан шафқат сўрар тугаб бардоши.

Мухбир укажонлар, шоир оғалар,
Мени эсга олиб йўқлабсиз, раҳмат.
Комрон умрингизга минг бор тасаддуқ,
Она-юрт, кенглик бўлсин саломат.

ҚУМСАШ

Одил Ҳотамга

Ҳали-ҳали мени маёқдек
Чорлаётир кўҳна наволар.
Шуъла сочгай қалбга чироқдек
Олисдаги таниш сиймолар.

Бахтиёрлик кўчасида шод
Кезган ошно хиёбонларим.
Қалбга муҳр — шодумон Ҳаёт
Шивирлари, биёбонлари.

Мағлубият йўқ эди унда,
Ғалабалар шавқида сармаст.
Талабалик мусаффо кундай
Руҳимизга жон қадар пайваст.

Курсдошларим, азиз дўстларим,
Бир дарахтнинг баргларига хос
Сочилсак-да, энди билсам, жим
Бир илдиздан олурмиз нафас.

ОНА ТИЛИМ

Онам танҳо, сен танҳосан дунёда,
Кундай ёруғ бир дунёсан дунёда,
Атр бўйли ҳур сабосан дунёда,
Она тилим, онам тили, офтобим.

Қутайбанинг найзасидан чок бўлдинг,
Чингиз отин туёғида хок бўлдинг,
Боболарим ёққан ўтдан пок бўлдинг,
Она тилим, онам тили, офтобим.

Наво бўлдинг, Навоийнинг назмидан,
Зиё бўлдинг, Навоийнинг назмидан,
Само бўлдинг, Навоийнинг назмидан,
Она тилим, онам тили, офтобим.

Чўлпон бўлиб фалакда шан ёнарсан,
Юлдузлардан мисли чаман ёнарсан,
Юрагимда шаъми ватан ёнарсан,
Она тилим, онам тили, офтобим.

ШЕЪР

Жажжи қизалоқнинг кўзлари шеърдир,
Унда эзгуликнинг қудрати ошкор.
Уни ўқиб билган асли шоирдир,
Унда биз кўрмаган мусаффолик бор.

Шоир, пешонангни урма қоғозга,
Кўксингда оҳанглар чалур қўнғироқ.
Ўзингни қистама ёт эҳтиросга,
Кўнглингни ёритмас на шам, на чироқ.

Оловдан ахтарма, сувдан ахтарма,
Ўзга сайёралар тутмагай ғурур.
Дунёнинг нариги учига борма,

Ёлғиз тоянганинг шул қутлуғ Ердир.
Нафрат ва севгидан кўксингни ёрма...
Жажжи қизалоқнинг кўзлари шеърдир.

* * *

Тун тубига чўккан бедазор,
Ой селига ювади тўшин.
Тебранади гиёҳлар бедор,
Ялтирайди чалғи товуши.

Дашт осмони узра тўкилар
Юлдузларнинг рангсиз шарпаси,
Уфқларда беун сўкилар
Нур тифидан зулмат пардаси.

Зулумотни кесиб қаноти
Ёлғиз қушча учар бёмалол.
Ойдинликнинг тушин уйғотиб
Муздек зиё ташийди шамол.

Ебон узра титрайди хаёл.

СОЙ

Тўлқинида биллур наво,
Чулдирайди жўшиб сой.
Шиддатидан олов тўзир —
Тонг чоғида.
Ол чирой.
Тигли тошлар устидан сой
Югуради ялангтўш.
Қирғоғига суяниб сой
Тўсиқларга урар тўш.
Тонг пойида чўгланади
Сачраб олов ёшлари.
Шовқин солиб,
Ҳайқириб сой
Уйғотади тошларни.

ИТ ҰЛИМИ ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Мана, судраб борар жасадингни от
Бўғзингни тимдалар арқон — азоб тирноқлари.

Атрофда нур ичра тўлғонар қор,

Дала — туз ҳилол каби ярқирар.

Дағал жунларингга

ёпишган қуруқ қор

аччиқ дард каби.

Юзни қорайтирувчи қаҳрли шамол

Хурпайган жунларингга

панжа урар кесгир.

Сен жимсан,

ахир, сен ўлгансан.

Хўжайининг кетаётир

отнинг устида

Қора чакмонига бўйини тикиб.

Ажриқ соқолига илашган қиров —

Офтоб гулхан ёқур жим

Сенинг кўзларингга тўлар қор,

Бирдан исён кўтарар

сен яшаган,

сен учун тирик йиллар!

Бий дала.

Саратон.

Қум чақар товондан,

қумғон эрур дала.

Офтоб гулхан ёқур жим

Мудраб қолган Вақтга қарши ғалаён!

Шамол ухлар

Саксовулнинг пинжида эриниб.

Панжаларинг қаварган азоб йўлагидан,

Хўжайининг от устида

Оқ ятакда борур мудраб.

Ноғиҳон,

Оч қузғунлар хўжайинингга
 чанг солганда бешафқат,
Ташландинг қилич янглиғ
Ўз ўлиминг унутиб.
Сўнгра,
Қузғун ингроғидан
 ингради бий дала.
О, икки кўзинг —
 икки қон чашмаси гулханида
 қоғоздек куйди қуёш.
Хўжайининг ўзин ўнглаб
Иўл олди отда жадал,
ўз қурбонини унутиб
(оқ яктаги алвон шуълага беланиб).
Оқшом қора рўмол ўраб
 яширганда рангларни,
Ташналикдан лабинг хасдек қовжираб,
Тиззаларинг титраб дармонсизликдан
Турдинг ўзингга зарра бўйсинмай.
Иўл олдинг судралиб,
 ерни оёқларинг пайпаслар бетин.
Тун рўмолин қонга булғаб,
 борардинг судраб.
О, мана сенга
 қадрдон гўша,
Илк дамларинг кечган
 беғараз уйинг.
Пешвоз чиқди йўлингга
 Тошқўрғон
Ва қушлар чуғурига тўлган сой.
Сўнг,
Бошинг букиб тиззаларинг орасига,
Кўзингдан гул тўкиб йиғладинг,
Ватанидан айри тушган кимса каби сен!

О, барча хўрликларни
 енгиб музаффар!
Гар эсласам
Уятдан терлар қўлларим,
 қизарар юзим.
Чопаяпман адил
 нигоҳингни доирасида паноҳ истаб ман!
Сен ўлдинг,
Оёқдан қолгунча курашиб ўлдинг.
На ўқилди марсия,
На мотам тутди жаҳон.
От борар жасадингни судраб,
Хўжайиннинг кетар
 от устида
Қора чакмонига бўйинини тиқиб.
Гўё ҳеч нарса содир бўлмаган,
Олам ухлар
 гўдак каби бамайлихотир
Сукунат тўшагида.
Кўзларингга тўлиб борар қор,
Исён қилур
 сен яшаган,
 сен учун тирик йиллар!..

УЛУҒБЕК

Кесилган бош каби думалайди ой,
Салладек чувалган сомон йўли ҳам.
Тун чакмони узра рангпар гуллардай
Юлдузлар очилган. Мунаввар одам.

Сокин кўл соҳили узра ўлтириб
Еруғ хотиралар қўйнига чўмдим.
Тош отдим осмон деб аталган кўлга,
Бу тошнинг зарбидан жаранглади тун.

Беш аср фалакнинг шу кор ҳолидан
Кўксимда тош отар ўч ларзалари.
Ё раббий! Фалакда мангу акс этган
Мунажжим қисматин манзаралари.

ҚИШЛОҚ ТУНИ

Итлар ҳурар, кишнар қувноқ той,
Зорли мўнграр кеч қайтган сигир.
Ҳовузларда сузар тўлин ой,
Япроқларда эланади нур.

Бедазорда сузади хаёл,
Ойдинликка қучоқ очади.
Боғлар узра шовуллаб шамол
Юлдузларнинг бўйин сочади.

ҚҰР МАШШОҚ

Оҳанг тўкилади бармоқларидан,
Юраги пажмурда, қайғуга ҳамдам.
Кўксида тириклик ташвишларидан
Оҳангга йўғрилган бешумор олам.

Изҳори саховат кўрмаса нетсин,
Танбур симларида қалтирар севги.
Бепоен сафолик кўзини тутсин,
Алдовдай кўринар гўё ҳар неки.

Кулдонда сарғайган изтироб расми,
Абадий чекилган юрагида завқ.
Ибтидо ғалаён — кунларга қасди,
Кўзин меҳробида ёдгор собит шавқ.

Гўзал оҳанг кезар ташна, саросар,
Абадий қайғуни мунаввар этиб.
Оташ оҳангларни кўксига босар
Гўзаллик туйғусин бармоқда тутиб.

Сохта иноятдан кўнгли бузилгай,
Оҳанглар зарбидан тебранади жим.
Изтироб юкидан симлар узилгай,
Оҳангни қучоқлаб йиқилар куйчим.

* * *

Шом тўкилиб, кўзларимда қизарди соғинч,
Ҳисларимдан уфқ саҳни ранг олар сокин.

Чигирткалар бедазорда эртагин тўқир,
Тун кўксини ёққан чироқ кундузни ўқир.

Юлдузларга нигоҳимни осиб қарайман,
Қия оққан ой селига сочим тарайман.

Пешонамда исинади жулжиккан ҳаво,
Санчилади кўкрагимга синиқ бир наво.

Тунни ёриб оқар хаёл ойдин сой бўлиб,
Юрагимда ярақлайди соғинч — ой бўлиб.

КУЗ

Хазонларда қайғу ларзаси
Бонг уради.
Замин заъфарон.
Ариқларда мезон лаҳжаси
Ўз тилида куйлайди шоён.

Паришонлик учар елларда,
Типирчилар кўкда булутлар,
Сўнгги бўйлар келар гуллардан,
Табиатни уйқу элитар.

Шудгорланган ҳадсиз адирлар —
Ниятларнинг бўм-бўш дафтари.
Бу дафтарда сиёҳ фикрлар
Либос кияр кўклардан ҳали.

* * *

Мен шеъримни саҳарда кўрдим,
Ухламаган оппоқ саҳарда.
Қишлоғимни шовқинин кўрдим,
Ухламаган шовқин шаҳарда.

Мени қийнар юксак парвозлар,
Юлдуз тўла ойсиз ўтган тун.
Ойдин дунё, қуёшли иқбол
Тушларимга кирмайди бугун.

Сузди тонгда қуёш елкани,
Нурлар оқар дарёдай тўлиб.
Ухламаган тонгим узилди,
Учиб кетди шеърим қуш бўлиб.

МУНДАРИЖА

Ойдин шеърлар (Сўзбоши) Йўлдош Эшбек . . .	3
Юрак даъвати	4
Наврўз кечаси	6
«Хўрсинади кўзларимда ел»	7
Ез	8
«Лаҳзалар фарёд чекур...»	8
Қўчқор ақанинг ўғлига дегани	9
Кузатиш	10
Қайтиш	11
Субҳидам	12
Аланга	13
Мавлон полвоиннинг айтганлари	14
Орол ҳақида сўнги шеър	15
Уйғониш	16
«Осмон чуйкаб кетган...»	17
Елғиз жигаридан ажралган она фарёди	18
Дунё	19
Лермонтов	19
Нажот нидоси	20
Йўқолган шаҳар	21
Саҳро	23
Чавандоз ўлими ҳақида ривоят	24
Саратон	28
Акамни йўқлаб	30
Муножот Йўлчиева	31
«Тонг елидан...»	32
Дашт соғинчи	33
Бургут	34
Жангчи Холтўра аканинг тилаги	35
Қўмсап	36
Она тилим	37
Шеър	38
«Тун тубига...»	39
Сой	39
Ит ўлими ҳақида баллада	40
Улуғбек	43
Қишлоқ туни	43
Кўр машшоқ	44
«Шом тўкилиб...»	45
Куз	45
«Мен шеъримни...»	46

Литературно-художественное издание

Серия: Молодые поэты Узбекистана
На узбекском языке

Хайдаров Уроз

ПОЮЩИЕ КАМНИ

Стихи

Редакторлар: **Яҳё Тоға, Тўлқин**
Рассом Нажмитдинов А.
Расмлар редактори **Ҳ. Раҳматуллаев**
Техн. редактор **Ж. Надинова**
Қорректор **Н. Мамадалиева**

ИБ № 2763

Босмахонага берилди 2. 02. 90. Босишга рухсат этилди 16. 05. 90. Р 07780. Формати 70×90 $\frac{1}{32}$. 1-босма қоғозга «Литературная» гарнитурда юқори босма усулида босилди. Босма листи 1,5. Нашр листи 1,51. Шартли босма листи 1,75. Шартли кр.-отт. 2,04. Тиражи 5000. Буюртма № 94. Шартнома № 119—89. Баҳоси 20 т.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети «Еш гвардия» нашриёти, Тошкент, 700113. Чилонзор массиви, 8 квартал, «Қа-тортол» кўчаси, 60 уй.

Ўзбекистон ССР Матбуот Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-босмахонасида босилди. Янгийўл шаҳри, 702800 Самарқанд кўчаси, 44.